

Прібиткова Н.О.

*науковий співробітник науково-дослідної
лабораторії з проблем протидії злочинності
Харківського національного університету внутрішніх справ
м. Харків, Україна*

ЮРИДИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ДИТИНИ НА РОЗВАГИ, ВІДПОЧИНОК І ДОЗВІЛЛЯ

«Діти – наше майбутнє». У дітях – майбутнє кожної держави, перспективи її економічного, соціального і демографічного розвитку. Життєвий досвід не тільки свідчить, а й вчить: не буде дітей – не буде і держави.

У всьому світі дитинство визнано важливим етапом життя людини і виходить з принципів пріоритетності підготовки дітей до повноцінного життя в суспільстві, розвитку в них суспільно значущої і творчої активності, виховання в них високих моральних якостей. Кожна держава дбає про добробут дітей, намагається максимально захистити права дитини, виховати в ньому почуття патріотизму і громадянськості.

Одним з прав дітей є право на відпочинок, дозвілля та культурне життя. Деяким людям здається, що даному праву не варто приділяти багато уваги. Однак, ми в своїй роботі хочемо спростувати цю думку, показати значимість цього права для дитини.

Відпочинок необхідний будь-якій людині для успішного виконання будь-якого виду діяльності. Він має перед собою мету досягнення працездатного стану організму. Дозвілля - вільний час, який частіше за все спрямований на виховання і розвиток особистості. Культура також включає всі форми і способи людського самовираження і самопізнання, тобто сприяє духовному розвитку дитини.

Людство не відразу прийшло до розуміння того, що дитина теж є повноцінним членом суспільства, а не власністю своїх батьків або тих, хто їх заміняє. Знадобилися демократичні перетворення, що послідували за революціями в Європі в минулому столітті, щоб виникло питання про окремий

розгляд прав дітей. У зв'язку з цим Ліга Націй (прообраз ООН) в 1924 році прийняла Женевську декларацію прав дитини. У 1959 році ООН прийняла Декларацію прав дитини [1], яка мала 10 коротких декларативних статей, програмних положень, які призивали батьків, окремих осіб, державні органи, місцеву владу й уряд, неурядові організації визнати викладені в них права і свободи та прагнути до їх дотримання. Однак декларація не зобов'язує, не має обов'язкової сили, це рекомендація. Новий час, погіршення положення дітей, вимагало більш конкретних законів, міжнародних договорів щодо захисту і забезпечення прав дітей. З 1979 року по 1989 рік розробляється Конвенція про права дитини. 20 листопада 1989 року ООН прийняла Конвенцію, яка, зокрема, була ратифікована Україною 27 лютого 1991 року [2]. Всі її положення зводяться до чотирьох вимог, які забезпечують права дітей: виживання, розвиток, захист і забезпечення активної участі в житті суспільства. Конвенція про права дитини стверджує ряд соціально-правових принципів, основними з яких є: визнання дитини самостійної, повноцінної і повноправною особистістю, що володіє всіма правами і свободами; пріоритет інтересів дитини перед потребами держави, суспільства, сім'ї, релігії.

Необхідність права дитини на відпочинок і культурне життя полягає в тому, що кожна дитина має право на дитинство. А дитинство неможливо без відпочинку, прогулянок, відвідування екскурсій, музеїв, участі в конкурсах, заняття улюбленою справою. Все це сприяє соціалізації людини, а, значить, становленню його як особистості.

Аналізоване нами право на відпочинок і культурне життя закріплено в статті 31 Конвенції ООН про права дитини. Це право є законодавчо закріпленим для кожної неповнолітньої людини.

Дитині надається право відпочивати, вибирати собі дозвілля, вільно займатися мистецтвом. Вона може відвідувати різного роду гуртки, проявляти себе. Батьки дають їй можливість займатися улюбленим хобі і спасибі їм за це. Держава завжди заохочує участь дітей в різних конкурсах, проектах. Їй потрібні освічені, розумні, творчі люди. Творчість - процес створення

матеріальних і духовних цінностей [3]. Без творчості не буде ні розвиненої економіки, ні розвиненої культури. Самій дитині важлива творчість для того, щоб задовольняти свою потребу в самовираженні, розширювати свій кругозір, підвищувати інтелектуальні здібності. Завдяки творчим конкурсам дитина адаптується в соціумі. Участь в конкурсах, дослідницьких роботах готує дітей до майбутнього життя, дозволяючи випробувати свою конкурентоспроможність, без якої в сучасному світі надзвичайно складно досягти успіху.

Школа дає простір для розвитку творчих здібностей дітей. У навчальному закладі постійно проводяться різні заходи, в яких діти з великим задоволенням беруть участь.

На перший погляд, здається, що право дитини на відпочинок, дозвілля та культурне життя ніколи не порушується. Спробуємо розібратися, чи так воно насправді.

Як приклад можемо навести одну ситуацію. У дитини є вільний час, якого нехай і трохи, але який вона може використовувати на свій розсуд. Тобто, якщо дитина скаже, що після школи сяде за комп'ютер і буде грати протягом декількох годин, її можуть осудити, але прислухатися до думки оточуючих людей, чи ні - справа самої дитини. Батьки, звичайно ж, можуть вплинути на цей процес - вони володіють величезною кількістю важелів для цього - але тут найголовніше просто не перегинати палицю [4]. Комп'ютер - не щось надзвичайне, зараз якщо ти в нього граєш, то не проявляєш асоціальної поведінки. Така поведінка буде проявлятися в разі, якщо дитина нічим, крім гри в комп'ютер, не займається. Навіть якщо взяти не комп'ютер, а щось інше - читання книг, письменство, навіть заняття спортом - все це в надмірній кількості викликатиме невдоволення батьків. Ми вважаємо, що обмежувач, яким в даній ситуації виступають батьки, потрібен, але не варто забувати про те, що дитина має право на дозвілля і відпочинок. У всьому потрібна гармонія, але батьки повинні пам'ятати, що виховують особистість, а не раба, який звикне лише виконувати вказівки, що не має своєї думки. Дитині важливо дати

свободу в прийнятті рішень, а це навчить його приймати їх в майбутньому . Якщо взяти будь-яку адекватну людину, то вона не зможе сидіти за комп'ютером цілодобово. Дайте дитині один день просидіти за комп'ютером - цей плід відразу перестане бути забороненим, а значить і солодким.

Що ж таке «культурне життя»? Це те, як людина взаємодіє з культурою свого народу, нації та людства в цілому. Якщо дитина не хоче читати книги на дозвіллі, а хоче дивитися фільми і серіали, то його право на їх перегляд фактично захищене статтею 31 «Конвенції про права дитини». Але взаємодія з культурою означає і внесення свого вкладу в неї. Дитина має право у вільний час займатися мистецтвом, а значить робити не дуже значне, але вплив на подальше формування культури всього світу. У другому пункті цієї самої статті Конвенції говориться про повагу права дитини на всебічну участь у культурній і творчій діяльності та сприяння держав в наданні можливостей для такої діяльності. Це означає те, що кожна дитина не тільки має право на участь у формуванні всесвітньої культури, а й може розраховувати на допомогу держави.

Також одним з пунктів державного сприяння є надання рівних можливостей для культурної і творчої діяльності, дозвілля і відпочинку. Наведемо приклад для підтвердження того, що цей пункт не виконується більшістю країн. Візьмемо як приклад сім'ю, яка не володіє достатньою кількістю коштів для навчання своєї дитини у звичайній дитячій школі мистецтв. Це абсолютно не справедливо. У такому випадку держава повинна оплачувати навчання дітей з малозабезпечених сімей в таких школах.

Якщо ж взяти дозвілля та відпочинок, то в даний час вартість послуг, пов'язаних з ними досить висока. Багато батьків не можуть водити своїх дітей в театри і музеї, здійснювати поїздки в культурні столиці країни через високу вартість цих заходів.

Отже, на сучасному етапі розвитку для України першочерговим завданням є створення юридичної бази щодо виховання дітей, яка б повною мірою відповідала міжнародним вимогам і забезпечувала реалізацію прав кожної

дитини та передбачала механізм захисту цих прав у випадку їх порушення [5, с. 83]. Повага до дитини в такій важливій сфері, як відпочинок і участь у культурному житті, дозволяє сформувавши правильне ставлення дітей до держави і суспільству в цілому, показати наочний приклад підтримки і взаємодопомоги в сучасному суспільстві.

Діти - це майбутнє нашої країни. Нам би дуже хотілося, щоб держава, сім'я і школа дбали, шанобливо ставилися до прав дітей і віддавали всю свою любов і турботу їм. Як гласить прислів'я: «Усе найкраще - дітям!».

Список літератури:

1. Декларація прав дитини: прийн. резолюцією 1386 (XIV) Ген. Асамблеї ООН від 20ю11.1959 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_384 (дата звернення 18.02.2018).
2. Щодо надання роз'яснення. Лист Міністерства юстиції України від 19.09.2015 № III-16216/10.2. // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v10_2323-15/paran2#n2 (дата звернення 18.02.2018)
3. Академічний тлумачний словник української мови (1970-1980): в 11 томах. – Том.10, 1979. URL: <http://sum.in.ua/s/tvorchistj> (дата звернення 18.02.2018).
4. Смолінська О.Ф. Роль матері та батька у вихованні дитини. <https://erudyt.net/dokumentatsiya/informatsiya-dlya-batkiv/rol-materi-ta-batka-u-vyhovanni-dytyny.html> (дата звернення 20.02.2018)
5. Ковальчук А.Ю. Деякі аспекти правового забезпечення прав і свобод дитини. *Європейські перспективи*. 2012. - № 2, ч. 2. – С. 83-87.